

Fragment från förr

En tragedi på Lugnetvägen

Ungefär där Lugnetvägen 3 ligger idag, fanns ännu i början av 1800-talet ett torp som hette Uvklövet. Det hade gamla anor, men på 1770-talet var det kanske slitet och familjen som bodde där fattig. Troligen var de hygieniska förhållandena dåliga. I augusti 1773 var rödsot, eller dysenteri som vi säger idag, en verklighet. I en och samma vecka förlorade familjen 3 barn i den sjukdomen!

Sågvärk runt Åmänningen

Att det fanns en såg på Framnäs udde känner många till. Den låg på platsen där Valborg och Allhelgona brukar firas med eldar. Men det fanns också en såg vid Västansjö, och den är inte lika välkänd. Dock har vi ett minne i form av denna lilla transportvagn.

Hembygdsföreningen vill gärna berätta om denna såg, men bristen på information om den ger oss huvudvärk. Vet du något?

Ombenning på gränsen

Genom Ombenning rinner en bäck som kommer från Dammsjön. Den har stått för den mekaniska energi som behövdes för hyttan som fanns mellan den nuvarande vägen och järnvägen. Men bäcken var också gräns mellan Norbergs och Västervåla socknar. Därför har man i långa tider skilt mellan Väster Ombenning och Öster Ombenning. Inte förrän 1936 kom båda till Västervåla.

James Bond föll inte

Byn Bondfallet har ingenting med den populära filmfiguren att göra. Efterleden ”fallet” berättar troligen att det från början har varit svedjebruk, dvs man brände av skogen och startade jordbruk.

Förleden ”Bond” har en tänkbar förklaring i Svenskt Ortnamnslexikon. Angående namnet Bondstorp säger man där att förleden kan komma från ett fornsvenskt mansnamn Botheng. Bondfallet skulle således betyda ”Bothengs svedjemark”

Björn dog i Pommern

Jan Matsson blev 1747 soldat nr 84 inom Folkhyttan/Vretarnes rote. Han fick då soldatnamnet Björn.

Han blev 1758 ett av många offer för tvisterna mellan Europas olika härskare i det så kallade ”Sjuårskriget”.

Folkmängd

Mantalslängder finns från och med 1642. Syftet med dem är att skapa underlag för beskattning. Eftersom rubrikerna i mantalslängden fram till 1842 i huvudsak är som exemplet nedan, så är jag osäker på om brukets personal finns med.

För år 1642 visar mantalslängden följande:

Bonde	32	Hustru	32
Son	11	Sonhustru	4
Dotter	14	Måg	3
Dräng	17	Piga	12
Inhyse	16		

Summa 141 personer

Följande åren:

1700	356	1936	1293	1) sannolikt inkl. brukets anställda
1800	632	1937	1316	2) Väster Ombenning införlivat
1900	1729	1	1940	1189
1920	1791			

Ett mysterium

En företeelse som är vanlig här i bygden väcker många frågor. På flera ställen har huvudbyggnaderna för olika gårdar legat ”med armbågs lucka”. Med det menar jag inom mindre än 100 meter. Förvisso kan man ofta se att den ursprungliga gården har delats inom familjen, vilket skulle kunna förklara något. Men så är det inte alltid.

Exempel på sådana tätliggande gårdar fanns i Ennora, i Halvarsviken, i Vretarne. I Västansjö och i Skomarbo fanns liknande exempel, men inte lika markanta.

Å ena sidan kan ju detta underlätta arbete, tex genom att man finns nära varandra och lätt kan ge ett handtag när det behövs. Å andra sidan vet ju alla att alltför täta kontakter kan leda till konflikter. Om det har varit problem med rovdjur, kunde det kanske vara lättare att värja sig mot dem. Samtidigt kan smittsamma sjukdomar ställa till värre problem. Sjukdomar förekom!

I ett av de uppräknade fallen fick den förtätade bebyggelsen en katastrofal inverkan. I juni 1843 brann båda gårdarna i Ennora ner!

Det skulle vara intressant om någon av våra läsare har en förklaring till detta underliga bruk. Hör gärna av dig!

Skrivargården x 2

I de elva år som jag har känt till Skrivargården har jag trott att det var **en** gård som senare omvandlades till Odensnäs. De flesta personer i min omgivning tycks ha trott likadant.

Nu har det visat sig att under en lång följd av år, har det varit två gårdar, en privatägd och en ägd av Engelsbergs Bruk. Även dessa gårdar låg mycket tätt och såvitt jag förstår har Odensnäs raderat alla spår efter dem. Jag skall berätta mer om detta i kommande nummer!

EXKLUSIVT FÖR MEDLEMMAR I VÄSTERVÅLA HEMBYGDSFÖRENING

1-2017

”För en levande landsbygd med känd historia”

Årgång 1

En ny medlemstidning!

Vid förra årsmötet talade vi om att föreningen behövde rekrytera nya medlemmar och att detta skulle underlättas av någon grad av förnyelse av föreningens verksamhet. Som ett led i detta, kommer här det första numret av Västervåla Hembygdsförenings nya medlemstidning!

Namnet på tidningen, NU&DÅ, har valts för att det är en kortkort version av föreningens motto: ”För en levande landsbygd med känd historia”, och därför anger det också vilken inriktning vi vill ge tidningen.

Vi tänker oss att komma ut med fyra nummer per år, i princip januari, mars, juni, september. Naturligtvis finns risken att vi inte orkar vara uthålliga i detta, men styrelsen tycker inte att den risken kan få hindra oss från att försöka.

Vad kan föreningen då göra när det gäller ”levande landsbygd”? Självfallet ligger ansvaret hos politikerna, men visst kan vi bidra till att det är attraktivt att bo och leva här, genom de olika arrangemang som vi gör! Det kan vi skriva om, eller ännu hellre debattera på tidningens sidor.

När det gäller ”känd historia” så äger föreningen en massa information som vi kan berätta om. Men vi hoppas också kunna inspirera dig som läsare att komma fram med det som du har att berätta.

Vi hoppas på medverkan från medlemmarna, dig också! Så snart vi får en insändare, så ordnar vi en insändarspalt!

Nya medlemmar

Sedan förra årsmötet har ett antal medlemmar försvunnit på grund av naturlig avgång eller annat. Det är tråkigt, men naturligt. Istället har vi glädjande nog fått in ett flertal nya medlemmar. Men man får inte tro att det är antalet medlemmar som är det viktigaste. Visserligen finns de fördelar med ett stort antal, men det allra bästa är sådana medlemmar som i någon form medverkar. Detta kan ju ske genom att delta i arrangemang, komma med tips eller förslag eller allra helst: delta i arbetet.

Ordföranderollen

Efter att jag har varit ordförande i föreningen i sex och ett halvt år, har det blivit uppenbart att föreningen behöver en ordförande med en något annorlunda inriktning. Var sak har ju sin tid. I september drog jag mig därför tillbaka från den rollen. Vår vice ordförande, Anders Olsson, vikarierar fram till årsmötet och sedan hoppas vi att valberedningen och årsmötet kan hitta en ny, mer permanent lösning. Själv kan jag nu fokusera på mina specialintressen bygdeforskning, administration av samlingarna, hemsidan och nu även tidningen. Jag konstaterar att mitt liv tidigare har gått i femårsperioder, så 6,5 år i detta fall har varit ovanligt länge!

Hans Philip

Efterlysning 1

Facebook är ett medium som de flesta har synpunkter på. Men även om det finns mycket där som inte är bra, så är FB ett väletablerat och populärt medium idag. Styrelsen tror att föreningen skulle kunna ha nytta av att sprida information även den vägen, men vi har ingen som kan sköta det. Vi söker därför en medlem som kan hjälpa oss med det, i nära samverkan med denna tidnings redaktion. Tag gärna kontakt med någon av oss!

Efterlysning 2

Digitaliseringen av föreningens verksamhet rullar på. Med bara en person engagerad i detta, så löper föreningen en risk. Vi söker en person med kapacitet och intresse att sätta sig in i detta, åtminstone så att det finns någon som kan ta över. Men om vi kan dela på arbetet på något sätt, så är det ju ännu bättre.

Är du inte medlem?

Betala medlemsavgiften 75 kr till föreningens bankgiro enligt nedan. Meddela namn och adress, samt e-mailadress om du har, till Hans Philip

Kan du värva en medlem?

Meddela oss namn och adress till en person som vill bli medlem. När den personen har betalat medlemsavgiften, får du en trisslott som tack för hjälpen!

Kommande arrangemang

Årsmötet blir lördagen 18 mars klockan 14:00 i Sockenstugan.

Nästa nummer planeras komma i början av mars, med kallelse och underlag för årsmötet.

Utgivare Västervåla Hembygdsförening
Org nr: 879000-3837
Bankgiro nr 5619-7783
Webbida www.västervåla.nu

Redaktion:
Lollo Horn lob@varbacka.se 070-605 35 60
Hans Philip hans.philip@telia.com 070-540 34 87

Året som gått.....

I år blev jag aktiv medlem och styrelseledamot i föreningen. Tidigare har jag bara besökt Hembygdsgården på midsommarafstnär ibland och jag hade ingen aning om vilken otrolig aktivitet det är i föreningen. Förutom alla arrangemang, som jag beskriver här, bedrivs byggnadsvård, släkt- och bygdeforskning, registrering och vård av föremål, utveckling av den museala verksamheten, administration o s v. Se mer på vår hemsida!

Styrelsen tar tillvara de intressen och kunskaper som varje aktiv medlem vill dela med sig av, mitt intresse är folklivshistoria och arkitektur och jag gjorde skolutställningen i år, till våren ska jag börja med drängkammar- och skomakeriutställning! Vi planerar även logdans, takpannebyte på Skraphagslogen och lite annat. Vill du vara med, så hör gärna av dig till styrelsen. Välkommen!!

Lollo Horn

Foto: Mats Källstig

Traditionellt Midsommarfirande

I samarbete med Gymnastikföreningen genomfördes återigen ett lyckat firande. Ett antal entusiaster plockade blommor och björkris och klädde Hembygdsgårdens midsommarstång dagen innan. Ungefär 500 personer kunde njuta av kaffe med hembakt dopp, köpa lotter, gå tipspromenad och umgås med gamla bekanta.

Många provade även lyckan med pilkastning, bollkast och, framför allt barnen, provade fiskdammen.

Vädrets makter stod oss bi, vilket bidrog till full aktivitet kring midsommarstången, där man lekte med barn och barnbarn under ledning av Beth Söderkvist, som under många, många år gjort en fantastisk insats, sjungit de gamla härliga sångerna och lett dansen under ackompanjemang av sin man, Åke.

Finns det någon som kan hjälpa Beth med denna insats inför nästa år? Alla vill ju att traditionen fortsätter, så det är viktigt att vi hjälps åt att hitta någon eller några som kan ta på sig detta viktiga uppdrag för vad är midsommar utan dans kring stången?

Anmäl intresse till föreningens styrelse, tack!

Hembygdens Dag - i Barnens Tecken

Den 17 juli gick Hembygdens Dag av stapeln, från och med i år med fokus på familjen, främst barnaktiviteter.

Ca 100 personer besökte oss denna soliga dag. Kyrkobesökarna tågade traditionsenligt, bakom fanbärare Per Törnblom, till Hembygdsgården där kaffe med hembakt och korv med bröd serverades. Lotteri fanns som vanligt, likaså tipspromenad. I snickeriet fick barnen prova på gammaldags svarvning, tälja barkbåtar, göra slangbellor och gå på stylvor.

Smedjan var igång och Lars Liljas hammarslag gav en ljudlig illustration av livet på en gård förr.

Krister Forsberg höll föredrag i Storstugan om bergsmännens gärningar i Våladalen.

Till försäljning fanns smide av Lars Lilja och lokal honung från Erik Kihlberg i Dunshammar.

David Lunde är en konstnär från Hallstahammar med anknytning till vår bygd. Han målar gärna motiv härifrån, och visade nu exempel på sina alster i Loftboden.

Foto: Mats Källstig

I Nötbackslögen fanns en utställning om "Skolan förr och lärarinnans kammare" som besöktes av många, främst barn som fick skriva och rita på grifeltavla, se på skolböcker, lappade barnkläder och skor samtidigt som guiden berättade om hur skolan var förr och om villkoren för både barnen och lärarinnan. Alla barn fick även en strut med hemgjorda karameller.

I samma lokal hade Mats Källstig ordnat en foto-utställning med bilder från bygden i gången tid. Många tittade, mindes och förundrades! Vi har fler bilder att visa vid senare tillfällen!

Foto: Lollo Horn

Foto: Lollo Horn

Vandring till Våladalshyttan

Den 6 augusti samlades 15 intresserade deltagare vid Västervåla kyrka för en vandring till platsen där Våladalshyttan en gång låg.

Krister Forsberg berättade om 7 bergsmän och deras gärningar och hur man tillsammans med en kyrkoherde blåste tackjärn år 1647. Läs gärna mer om denna spännande del av vår historia på Hembygdsföreningens hemsida.

Foto: Mats Källstig

Fredagsmys med Allsång på Går'n

Ca 30 glada sockenbor samlades till ett härligt fredagsmys med medhavd matbit och dryck, föreningen

Foto: Lollo Horn

bjöd på kaffe och efterrätt. Det var fullt i Storstugan som var trivsamt dukad med vita dukar, höstastrar och många ljus.

Petter Oskarsson ackompanjerade på gitarr och allsången var snart i full gång. Stämningen var på topp, det bjöds på vitsar och individuell skönsång, skratten var många och varma.

Vår nye handlare i Virsbo, Oscar Wallen, berättade om sig själv och sin bakgrund. Han blev medlem på stående fot och vill delta i Hembygdsgårdens arrangemang framöver!

Alla var överens om att vi skall ha fredagsmys med allsång även till våren!

Nytt tak på Dunshammarmuseet

Under hösten har ett antal styrelseledamöter arbetat hårt i flera veckor med att byta taket på museet. Det har varit problem med läckage under många år.

Eftersom Dunshammarmuseet ingår i Ekomuseum Bergslagen och därmed marknadsförs internationellt, så är det extra viktigt att det är i gott skick!

Vi hoppas nu på en välbesökt kommande säsong och att museet ska klara sig i många, många år framöver.

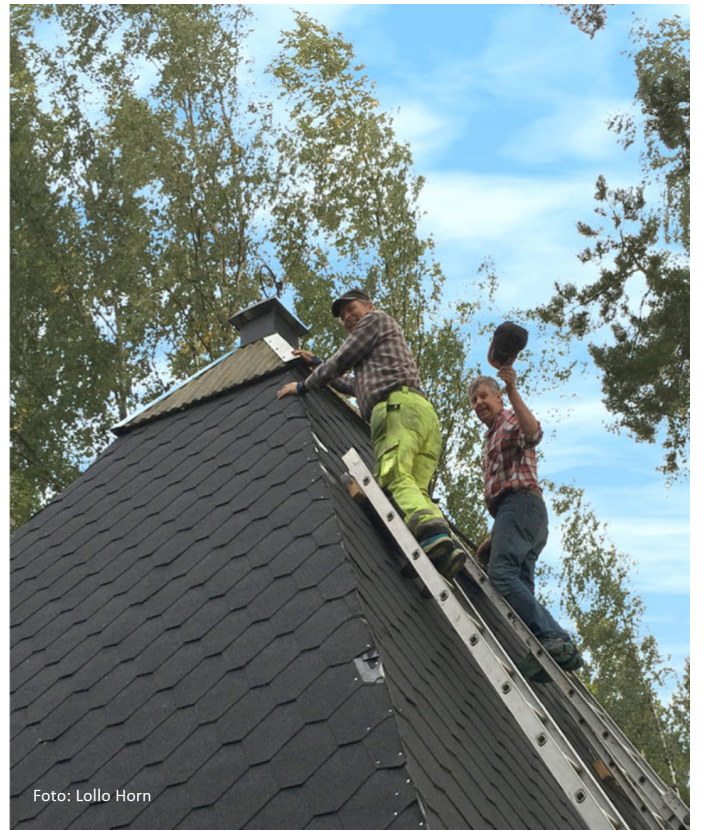

Foto: Lollo Horn

Kaffeserveringar

Förutom de kaffeserveringar som nämnts i artiklarna har Birgitta Seidel och Britt-Marie Philip tillsammans med Inger Källstig, Gudrun Söderberg m fl medlemmar, bakat och fixat allt till 4 tisdagskvällar med kyrkkaffe efter "Musik i Sommarkväll" och till den traditionella adventsgudstjänsten i Storstugan som pyntats med juldukar och ljus.